

ГРА ЯК МЕТОД ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ЗАПОБІГАННЯ ПОШИРЕННЮ ВІЛ/СНІДУ ПРИ ВИВЧЕННІ “БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ”

УДК 37.02.3:61

Людмила Чугуй, кандидат педагогічних наук, викладач кафедри безпеки життєдіяльності
Полтавської державної аграрної академії

ГРА ЯК МЕТОД ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ЗАПОБІГАННЯ ПОШИРЕННЮ ВІЛ/СНІДУ ПРИ ВИВЧЕННІ “БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ”

Здоров'я людини – щастя.

Людське щастя розкривається в розсудливості та цнотливості.

Арістотель

Розглянуто проблему поширення ВІЛ/СНІДУ в Україні. Виявлено, що групу підвищеного ризику складає молодь. Проаналізовано сучасні шляхи запобігання інфікуванню в молодіжному середовищі. Запропоновано групу як метод формування мотивації запобігання поширенню ВІЛ/СНІДУ при вивченні “Безпеки життєдіяльності”. Ефективність застосування запропонованого методу підтверджена власним педагогічним досвідом.

Ключові слова: метод, гра, мотивація, безпека життєдіяльності, студенти, ВІЛ/СНІД.

Рис. 2. Літ. 3.

Людмила Чугуй, кандидат педагогических наук,
преподаватель кафедры безопасности жизнедеятельности
Полтавской государственной аграрной академии

ИГРА КАК МЕТОД ФОРМИРОВАНИЯ МОТИВАЦИИ ПРЕДОТВРАЩЕНИЯ РАСПРОСТРАНЕНИЯ ВИЧ/СПИДА ПРИ ИЗУЧЕНИИ “БЕЗОПАСНОСТИ ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНОСТИ”

Рассмотрена проблема распространения ВИЧ/СПИДа в Украине. Выведено, что группу повышенного риска составляет молодежь. Проанализированы современные пути предотвращения инфицирования в молодежной среде. Предложено игру как метод формирования мотивации предотвращения распространения ВИЧ/СПИДа при изучении “Безопасности жизнедеятельности”. Эффективность применения предложенного метода подтверждена собственным педагогическим опытом.

Ключевые слова: метод, игра, мотивация, безопасность жизнедеятельности, студенты, ВИЧ/СПИД.

Ludmyla Chuhuy, Ph.D. (Pedagogic) Lecturer of Life Safety Department
Poltava State Agrarian Academy

THE GAME AS A METHOD OF FORMING MOTIVATION TO PREVENT THE SPREAD OF HIV/AIDS IN STUDYING “SAFETY”

The problem of HIV/AIDS in Ukraine was examined. It was found that group of high-risk is formed a youth. A modern ways of preventing infection among youth were analysed. As a method of forming motivation to prevent the spread of HIV/AIDS in studying “Safety” is offered the game. The effectiveness of application of proposed method was confirmed by my own teaching experience.

Keywords: method, game, motivation, life safety, students, HIV/AIDS.

Постановка проблеми. Україна має найвищі в Європі темпи поширення ВІЛ/СНІДУ. За погодженими даними ВООЗ, ЮНЕЙДС та вітчизняних статистів реальна кількість людей, що живуть з ВІЛ в Україні становить 300 тисяч осіб; міжнародні експерти вказують дещо більшу цифру – 440 тис. ВІЛ-інфікованих (1,5 – 1,6 % дорослого населення). У нашій країні щоденно заражається ВІЛ 39 осіб, а 8 помирають від СНІДУ. Загалом за останні 10 років кількість нових випадків інфікування зросла вдвічі, захворюваність на СНІД та смертність від нього майже в чотири рази. На сьогодні смертність від ВІЛ/СНІД складає 2,9 людини на 100 тисяч населення [1, 7

– 8]. Враховуючи швидку тенденцію поширення ВІЛ, за даними експертів до 2014 року загальна кількість інфікованих становитиме 820 тис. осіб [2, 128]. Особливе занепокоєння викликає те, що 75% хворих складають молоді люди у віці до 34 років, серед яких 15% діти [1, 9]. Вказане вище свідчить: для запобігання розповсюдженню ВІЛ/СНІДУ необхідно негайно проводити широкомасштабну превентивно-просвітницьку роботу серед відповідних груп населення. Оскільки групу підвищеного ризику складає молодь, то проведення відповідної навчально-виховної роботи серед студентів ВНЗ стане одним з найефективніших превентивних засобів запобігання поширенню ВІЛ/СНІДУ. Аналізуючи

сучасну систему навчальних дисциплін у ВНЗ ми виявили, що запобігання виникненню небезпечних проявів, забезпечення стану захищеності від ризику ураження небезпечними та шкідливими факторами, одним з яких є ВІЛ/СНІД, є прямим завданням дисципліни “Безпека життєдіяльності”.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню запобігання поширенню ВІЛ/СНІДУ присвячено чимало публікацій та наукових досліджень. До найсучасніших, найбільш вагомих та прикладних для відповідної роботи серед молоді належать методичні вказівки для спеціалістів М. Крижанської, О. Подорожного, О. Грицько “ВІЛ-інфекція: клініка, діагностика, лікування”; основні аспекти безпечної поведінки підлітків і молоді у праці Б. Вторник та О. Голоцван “Безпечна поведінка”; роз’яснення про СНІД, як перешкоду до особистісного становлення у праці С. Купріяшкіна “ВІЛ, як проблема розвитку”, соціальний аспект наслідків ВІЛ/СНІДУ в суспільстві у праці В. Стешенко та Е. Січкара “Епідемія ВІЛ/СНІДУ в Україні: соціально-демографічний аспект”. Запобігання поширенню ВІЛ/СНІДУ у підручниках з “Безпеки життєдіяльності” розкрили А. Апостолук, С. Апостолук, Я. Бедрій, А. Березовецький, В. Березуцький, М. Васильчук, Л. Винокурова, М. Гаман, М. Гандзюк, Г. Гогіташвілі, А. Грищук, В. Джигирей, О. Депутат, І. Дуднікова, Є. Желібо, В. Жидецький, Н. Заверуха, В. Заплатинський, В. Зацарний, Л. Катренко, Ю. Кіт, Н. Коваленко, В. Лапін, Д. Мазоренко, В. Москальова, І. Мужик, В. Нечай, І. Пісун, Л. Порядочний, М. Стеблук, Ю. Скобло, Т. Соколовська, Л. Тіщенко, М. Троянова, А. Тубальцев, М. Халімовський, В. Хромченко, В. Чабан, В. Шоботов, Я. Щедрій, В. Ярошевська та інші. Але аналіз зазначених праць свідчить: попри ґрунтовне опрацювання окремих аспектів знань про шкоду та способи запобігання ВІЛ/СНІДУ в сучасних публікаціях та підручниках, залишається актуальним та відкритим питання про ефективні методи запобігання поширенню ВІЛ/СНІД при вивченні “Безпеки життєдіяльності”. Адже сучасна практика запобігання поширенню ВІЛ/СНІДУ зорієнтована на інформаційний підхід і залишає поза увагою становлення ефективної цілісної системи мотивації запобігання інфікуванню.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати шляхи формування цілісної системи мотивації запобігання поширенню ВІЛ/СНІДУ при вивченні “Безпеки життєдіяльності”.

Матеріали дослідження. Досвід нашої педагогічної діяльності свідчить: одним із найефективніших шляхів розвитку креативної

особистості є застосування під час навчальних занять гри. Отже, формувати систему мотивації запобігання поширенню ВІЛ/СНІДУ при вивченні “Безпеки життєдіяльності” ми пропонуємо за допомогою ігрових методів. Адже гра є одним із найефективніших педагогічних засобів вираження власного творчого бачення попередження та подолання соціальних небезпек, однією з яких є ВІЛ/СНІД. Застосування ігрових моментів робить засвоєння знань цікавим і легким, сприяє позитивній енергетиці на занятті та підсилює інтерес студентів до навчання. Гра – це синтез імітації діяльності і творчості, за її допомогою уможливується вирішення різноманітних завдань та прийняття рішень по визначенню підходів, варіантів і засобів запобігання та ліквідації небезпек. А. Макаренко зазначав: “Є один важливий метод – гра. Треба, насамперед, сказати, що між грою і роботою немає такої великої різниці, як дехто думає... В кожній хорошій грі є насамперед робоче зусилля, та зусилля думки... Дехто гадає, що робота відрізняється від гри тим, що в роботі є відповідальність, а в грі її немає. Це неправильно: у грі є така сама велика відповідальність, як і в роботі, – звичайно, у грі хорошій, пізнавальній...” [3, 367 – 368]. Нижче наведемо приклад практичного заняття, яке ми використовуємо у власній педагогічній практиці.

На початку заняття викладач повинен поставити питання до студентів: що ви знаєте про СНІД? Яка його природа? Який вплив здійснює СНІД на організм людини? Які існують шляхи зараження? Яка ситуація з цим захворюванням в Україні, світі? Викладач організовує діалог зі студентами.

Отримавши відповіді на задані питання викладач пропонує до перегляду відео слайди з вичерпними відповідями на питання: що таке ВІЛ? Потім іде демонстрація комплексу слайдів “Що таке ВІЛ?” з поясненнями викладача (30 хв.) Зміст слайдів: що таке ВІЛ?; історія відкриття ВІЛ; особливості ретровірусів; що відбувається в організмі при зараженні; розмежування понять ВІЛ-інфекція і СНІД; поняття та механізм розвитку опортуністичних інфекцій; вразливі органи людини; особливості протікання ВІЛ-інфекції; ВІЛ та імунна система; стійкість вірусу в навколишньому середовищі; шляхи передачі ВІЛ; ВІЛ і біологічні рідини; як можна заразитися ВІЛ; як неможливо заразитися; глобальна картина ВІЛ-інфекції; поширеність ВІЛ-інфекції в Україні; кількість зареєстрованих випадків ВІЛ-інфекції по рокам; Україна – європейський аутсайдер за темпами поширення ВІЛ; ситуація щодо ВІЛ/СНІДУ в Україні; законодавча база по питанням ВІЛ/СНІДУ.

**ГРА ЯК МЕТОД ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ЗАПОБІГАННЯ ПОШИРЕННЮ ВІЛ/СНІДУ
ПРИ ВИВЧЕННІ “БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ”**

Далі викладач порівнює відповіді студентів з дійсними фактами, робить аналіз знань студентів зі згаданої проблеми. Після обговорення проблемних питань викладач пропонує студентам розв’язати ситуаційну задачу “Допоможи хворому”. Метою розв’язання ситуаційної задачі є визначення впливу сприйнятої інформації про СНІД на прийняття рішення і формування суспільної думки студентів, обговорення існуючих стереотипів та дискримінації у ставленні до ВІЛ-позитивних людей, ознайомлення з особистісною

обрати когось одного, кому найбільше потрібні ліки, які вилікують СНІД. За допомогою підняття рук студентами викладач визначає кількість голосів за кожного претендента та записує їх на дошці. Потім представник з числа обраних кожного претендента обгрунтовано пояснює свій вибір, інші доповнюють відповідь; студенти практикують в навиках спілкуванні. Після обговорення прийнятих рішень викладач подає додаткову інформацію про хворих (на слайді або плакаті) (див. рис. 1).

1. 60-річна жінка	1. хвора
2. 18-річний юнак	2. навчається в медичному університеті
3. 5-річна дитина	3. не має родичів
4. 18-річна дівчина	4. курить з 13-річного віку
5. лікар-венеролог	5. інфікувався на роботі
6. бізнесмен	6. фінансує дослідження ВІЛ/СНІДУ
7. керівник підприємства	7. єдиний опікун двох дітей-інвалідів
8. 30-річна жінка	8. мати-одиначка, має 3 дітей
9. 30-річний чоловік	9. відомий актор
10. адвокат	10. професіонал

Рис. 1. Додаткова інформація про хворих 1

спрямованістю та мотивацією поведінки студентів, їх ціннісними орієнтаціями в межах цієї проблеми.

Завдання: увіть собі, що винайшли ліки від СНІДУ, але в об’ємі, який допоможе лише одній людині. В той же час допомоги чекають: 60-річна жінка, 18-річний юнак, 5-річна дитина, 18-річна дівчина, лікар-венеролог, бізнесмен, керівник підприємства, 30-річна жінка, 30-річний чоловік,

За допомогою підняття рук студентами викладач знову визначає кількість голосів за кожного претендента та записує їх на дошці. Потім представник з числа обраних кожного претендента обгрунтовано пояснює свій вибір, інші доповнюють відповідь. Після обговорення прийнятих рішень викладач знову подає додаткову інформацію про хворих (на слайді або плакаті) (див. рис. 2).

1. 60-річна жінка	1. брала участь у винаході ліків від СНІДУ
2. 18-річний юнак	2. має статеві відносини з чоловіками (гей)
3. 5-річна дитина	3. невиліковно хвора
4. 18-річна дівчина	4. відповідальний працівник
5. лікар-венеролог	5. інфікувався через службову недбалість
6. бізнесмен	6. інфікувався під час затримання правопорушника
7. керівник підприємства	7. зловживає спиртними напоями
8. 30-річна жінка	8. власниця залу ігрових автоматів
9. 30-річний чоловік	9. наркоман
10. адвокат	10. власник приватної медичної лабораторії

Рис. 2. Додаткова інформація про хворих 2

адвокат. Визначте, будь-ласка, з поданого списку претендента, якому, на вашу думку, необхідно надати необхідні ліки. Обгрунтуйте прийняті рішення. Викладач записує на дошці всіх претендентів на лікування і пропонує студентам

За допомогою підняття рук студентами викладач знову визначає кількість голосів за кожного претендента та записує їх на дошці. Потім представник з числа обраних кожного претендента обгрунтовано пояснює свій вибір,

інші доповнюють відповідь. В ході гри з додаванням інформації рейтинг претендентів, як правило, органічно змінюється. Викладач пропонує бажаним студентам прокоментувати зміни голосів за ту чи іншу кандидатуру з обґрунтуванням, іде дискусія-суперечка.

Наступним етапом розв’язання задачі є поділ навчальної групи на 3 мікрогрупи. Кожна мікрогрупа повинна виконати завдання. Завдання для мікрогруп: уявіть собі, що ліки від СНІДУ винаходять поступово, і необхідно визначити послідовність надання допомоги запропонованим вище учасникам. З огляду на уже відомі вам дані проранжуйте послідовність надання допомоги, яку чекають: 60-річна жінка, 8-річний юнак, 5-річна дитина, 18-річна дівчина, лікар-венеролог, бізнесмен, керівник підприємства, 30-річна жінка, 30-річний чоловік, адвокат. Обґрунтуйте прийняті вами рішення. Кожна мікрогрупа обговорює послідовність надання допомоги вказаним претендентам; по закінченню обговорення представники від усіх мікрогруп доводять до відома присутніх прийняті рішення та обґрунтовують їх. Іде жвава дискусія з обговоренням прийнятих рішень; представники та члени кожної мікрогрупи відстоюють прийняті рішення. По закінченню обговорення викладач узагальнює та систематизує результати гри, проводить паралелі між голосуванням студентів та суспільною значущістю людей певного соціального статусу, спрямованості, способу життя. Результат обговорення має забезпечувати усвідомленість студентами значення суспільно корисної діяльності для інших членів суспільства, відповідати законодавству України, суспільним моральним нормам та цінностям.

Викладач оцінює заняття, робить якісний аналіз

відповідей студентів, співвідносить їх з нормативно-правовими актами та моральними нормами, виставляє оцінки студентам, робить висновки, зауваження, пропозиції, дає настанову на наступне заняття.

Висновки та перспектива подальших досліджень. Власний педагогічний досвід дає право нам стверджувати, що зазначений вище метод має високі можливості у формуванні цілісної системи мотивації запобігання поширенню ВІЛ/СНІДу при вивченні “Безпеки життєдіяльності”. Адже студенти з інтересом, жваво вступають у дискусії, відстоюють власні переконання, висловлюють побажання частіше організовувати такі ігрові заняття. До того ж, під час диспуту викладач спрямовує думки студентів у русло суспільних норм, допомагає останнім узгоджувати свої бажання з потребами суспільства.

Перспектива подальших досліджень полягає у пошуку нових ефективних методів співпраці зі студентами у напрямку подолання поширенню ВІЛ/СНІДу та інших соціальних небезпек при вивченні “Безпеки життєдіяльності”.

1. Бойко О.В. *Розвиток мотивації до здорового способу життя: Інформаційно-методичний посібник для офіцерів та сержантів* / Бойко О.В., Литвиненко Е.С., Страшко С.В. – К.: Програма розвитку ООН, 2009. – 196 с.

2. Ковтун О. *ВІЛ/СНІД в Україні у соціально-економічному аспекті // Грані (соціологія)*. – 2012. – № 5 (85). – С. 123 – 128.

3. Макаренко А.С. *Твори: в 7 т / Антон Семенович Макаренко*. – К.: АПН РСФСР, 1954. – Т. 4: *Книга для родителів*. – 1951. – 532 с.

Стаття надійшла до редакції 22.02.2013

“Любов надає сили, оживляє, відроджує. Людина, яка працює без любові, тільки заради заробітку, ніколи не отримає хороших результатів. Можна працювати протягом багатьох годин з любов’ю до своєї справи і не відчувати втоми. І можна обезсилити після декількох хвилин роботи, якщо ви робите її з холодним серцем, без любові. Все, що ви робите, робіть з любов’ю або не робіть зовсім. Люди запитують себе, як стати невтомним. Секрет простий: любіть те, що ви робите, і тих, для кого ви це робите”.

*Мати Шереза
католицька черниця, засновниця добротинних місій,
лауреат Нобелівської премії миру*

